פרשת וישלח

י"ח כסלו תשפ"ז | גיליון מס' 11

אור המאיר

לך משה

העלון מוקדש לע"נ משה צמח בן ג'וליה ע"ה

"אני רק צריך לעבור את זה": התרגיל של יעקב אבינו נגד האושר המדומה

מדוע התעקש המלאך לשנות את שמו של יעקב, ומדוע הקב"ה החזיר לו גם את השם הישן? | החשבון המדהים של "קרע שטן" וסוד השמות המאוחדים – פותחים צוהר לתרגיל המבריק שעשה יעקב אבינו לעשו | כיצד אנו לומדים מכל זה מדוע אסור לנו לדחות את השמחה אל העתיד אלא למצוא את הטוב כאן ועכשיו?

המאור הגדול

חתנא דבי נשיאה מורנו
ראש הישיבה הגאון הגדול
הרב ליאור כהן שליט"א
ברעיון מוסרי לפרשת השבוע

שבת שלום, פרשת השבוע - פרשת וישלח.

בפרשה אומר המלאך ליעקב אבינו: "לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ, כִּי אִם יִשְׂרָאֵל. כִּי שָׂרִיתָ עִם אֱלֹקִים וְעִם אֲנָשִׁים וַתּוּכָל" (ל"ב, כ"ט). פשט הפסוק - המלאך אומר ליעקב: לא. השם יעקב לא יהיה, כי אם השם ישראל. אבל אנחנו רואים שהקב"ה אומר לו - "וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹקִים שִׁמְךָ יַעֲקֹב (-גם השם הזה נשאר. אבל) לֹא יִקָּרֵא שִׁמְךָ עוֹד יַעֲקֹב, כִּי אִם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ" (ל"ה, י'). לא רק יעקב אלא גם ישראל.

מדוע כ"כ פחד שרו של עשו שיקרא שמו של יעקב - גם יעקב וגם ישראל? אומרים רבותינו: אם נעשה חשבון "יעקוב ישראל" עולה בגימט' "קרע שטן" (729) בדיוק. (אם נכתוב "יעקוב" בוי"ו. כפי שרבותינו אומרים (ראה ברש"י ויקרא כ"ו, מ"ב ועוד) שיעקב אבינו לקח מאליהו את האות וי"ו כערבון עד הגאולה). ידע שרו של עשו שהוא השטן: "אם יהיו שתי השמות הללו יחד, אוו אה מי יודע מה זה יעשה"...

השם "יעקב" רומז אל הרובד הנמוך, ואילו השם "ישראל" רומז אל הרובד הגבוה. החיבור הזה של שני חלקי העם, זה קורע את כל כוחות הרע שבעולם. ככה זה בחיבור שלנו יחד.

אבל יש כאן עוד סוד חשוב בהבדל בין השם "יעקב" לשם "ישראל". "יעקב" זה מבטא שם של עתיד, י-עקב בעתיד. הרבה פעמים אדם נמצא באיזה מצב, ואז הוא אומר: "כן, אני רק צריך לעבור את השלב הזה". "אני רק אמצא לי איזה כולל טוב", "אני רק אמצא עבודה", "אני אגדל את הילדים, ואז אני אוכל לישון בלילה טוב". כל הזמן אנחנו מסתכלים על איזה עתיד שצופן בחובו אושר, עתיד שצופן בחובו איזה משהו קסום, "רק נגיע לשם והכל יהיה בסדר".

איי, אבל מה שקורה שאנחנו מגיעים אל אותו מקום, ואז האופק נעשה רחוק עוד הפעם. והנה העתיד הזה לא כ"כ עושה לנו טוב כפי שחשבנו. אנחנו חשבנו שנישן בלילה כשהילדים יגדלו. נו, לא ישנו אז בלילה כי הם בכו. עכשיו אנחנו לא ישנים מדאגות... כהנה וכהנה דברים.

הדרך האמיתית היא - למצוא את הטוב עכשיו. לא רק י-עקב בעתיד אלא עכשיו למצוא את הטוב. ועם כמובן תמיד לקוות לעוד יותר טוב ועוד יותר טוב. תקוה זה תמיד דבר גדול, אבל לא לנו לחשוב שעכשיו אין לי את המקום להיות מאושר, אלא רק בעתיד. לא!

ואת התרגיל הזה עשה יעקב דוקא לעשו. הם הולכים יחד והוא אומר לו: "יַעֲבָר נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ וכו', עַד אֲשֶׁר אָבֹא אֶל אֲדֹנִי שֵׂעִירָה" (ל"ג, י"ד). יעקב אבינו אומר לעשו: "כבודו יתקדם, בהמשך אנחנו ניפגש. עכשיו לא. רק בעתיד". אבל זה תרגיל שעושים לעשו. עם ישראל תמיד יודע למצוא את הטוב, את האושר, את השמחה שכאן. "כי שרית עם אלוקים ועם אנשים ותוכל" - כאן ועכשיו. זה הכח של האמונה יחד עם תקוה גדולה לעתיד תמיד עוד יותר טוב ועוד יותר טוב.

שבת שלום ומבורך!

חינוך לנער

תשובות בחינוך שהשיב מרן רבנו הגדול הגאון רבי מאיר מאזוז זצוק"ל בכתב ידו

שאלה: ב"גדולי ישראל" במה להתמקד יותר בכל גיל? מופתים, דבקות בתורה, כתביו, חיי הקהילה וכו'.

תשובה: הכל כפי אופי הגילאים.

שאלה: מאיזה גיל צריך להקפיד על הזמנים בין בשר לחלב?

תשובה: מגיל 9. ויהיה בהדרגה מגיל 6 עד 9.

שאלה: בימות החורף שהתפלה מתחילה מאוחר וכדי להגיע לאוטובוס צריך לצאת לפני סיום התפלה מה עושים?

תשובה: יוצאים אחרי תתקבל.

שאלה: אם אדם קם מאוחר ויכול לקצר בתפלתו או להתפלל יחיד, מה יעשה?

תשובה: יתפלל בצבור ויקצר (פסוקי דזמרה) וישלים אחרי התפלה.

תמונות: עזרא טרבלסי, מושיק, נועם אליהו.

הדלקת נרות	מוצ"ש	ר"ת
י-ם: 16:01	17:14	17:53
ת"א: 16:17	17:16	17:49
חיפה: 16:04	17:13	17:47
ב"ש: 16:18	17:17	17:51

העלון מוקדש להצלחה בכל העניינים:

אורי לוזון בן רבקה, סיגלית לוזון בת אילנה, בן בנימין לוזון בן סיגלית, לינוי לוזון בת אורלי, רועי לוזון בן סיגלית, רעות לוזון בת סיגלית, אביב צמח בן סיגל, שיר צמח בת פנינה, אליענה צמח בת אביב ושיר, סיגל צמח בת גורג'יה.
להצלחה וזיווג: אוראל בן תמר | **להצלחה:** יהודה בן רבקה, קובי בן בתיה.
לעילוי נשמת: מוריס משה בן רחל אירן, ניסים בן אורידה.

לתגובות, הפצה, הנצחה או קבלת העלון, טלפון: 03-803-0080 | **מייל:** nm038030080@gmail.com
עורכים: הרב שמעון ס. והרב שמעון ו.

אור הנאמין

הלכות והנהגות מתורת מרן רבנו הגדול הגאון
רבי מאיר מאזוז זצוק"ל, מפי חתנו נאמן ביתו מורנו
ראש הישיבה הגאון הגדול **הרב ליאור כהן שליט"א** *

וְיָבֹא גּוֹי צַדִּיק שֹׁמֵר אֱמֻנִים: עוד מענייני ודיני עניית אמן ובדין עניית אמן אחר ברכה שאינו מחויב בה

בשבועות הקודמים דיברנו על מעלת הקדיש, ועל הכוונות שצריכים העונים לכוון באמן - להבין על מה אנחנו עונים: אם על בקשה, אז כוונת האמן, משמעות האמן - כן יהי רצון. אם זה על שבח לקדוש ברוך הוא, אז האמן פירושה אמת. ולפעמים באותה ברכה יש גם בקשה וגם שבח, אז אנחנו מכוונים: אמן - היא אמת, וכן יהי רצון. השבוע נעסוק בחשיבות האמן וצורת העניה הנכונה.

"פותחים לו שערי גן עדן"

אומרת הגמרא (שבת קי"ט ע"ב): "כל העונה אמן בכל כחו פותחים לו שערי גן עדן, שנאמר: פִּתְחוּ שְׁעָרִים וְיָבֹא גּוֹי צַדִּיק שֹׁמֵר אֱמֻנִים (ישעיה כ"ו ב'), לא 'אמונים' אלא 'אמנים' - שאומרים אמן". מי מאיתנו לא היה רוצה לפתוח מפתח כזה לשערי גן עדן?! גם הזהר הקדוש (פרשת וילך דף רפ"ה) אומר את הדרשה הזאת, ומוסיף שפותחים בזה שערי הברכות ומתקבלות תפלות עם ישראל. כמה המלה הקטנה הזאת - איזו עוצמה יש בה: אמן!

הוי"ה ואדנות

האמן היא בגימטריא 91 - שם ה' הוי"ה ברוך הוא. הוי"ה זה יקו"ק, אבל אנחנו לא קוראים שם הוי"ה אלא אדנות. אז יקו"ק זה 26 - זה השם הנכתב, א-ד-נ-י זה 65 - זה השם הנקרא. 26 ועוד 65 זה 91 - בדיוק גימטריא אמן. האמן זה שילוב הוי"ה ואדנות.

גדול העונה אמן יותר מן המברך

הגמרא בברכות (דף נ"ג ע"ב) אומרת: "גדול העונה אמן יותר מן המברך". כמה חשובה עניית האמן! הגמרא שם מביאה דרך משל: גוליירין יורדים ומתגרים במלחמה - בהתחלה שולחים כאלה שיעוררו את המלחמה, יכו קצת, ואחר כך הגיבורים יורדים ומנצחים. זאת אומרת: האמן היא בעצם הגיבורים. זה דבר מפליא!

"שיהיה המעשה שלם!"

היה **מעשה** בשנת תק"ט - מעשה מפורסם על הגרף פוטוצקי. היה הנסיך ולנטין לבית פוטוצקי, שהוא נמשך אחר היהדות, החליף את שמו לאברהם בן אברהם. ובית פוטוצקי היה שם דבר, היתה משפחה מכובדת מאד. כל הכנסיה רעשה למצוא את הנסיך, וכאשר הוא נמצא בקלויז היהודי - זה היה רעידת אדמה. תפסו אותו, ואמרו לו: או שיחזור לנצרות, או שיוציאו אותו לשריפה.

ביום ב' של חג השבועות, שנת תק"ט, עומד אברהם בן אברהם על המוקד. היהודים כולם מכונסים בתוך בתי הכנסת, צועקים בתפלות, יודעים שברגעים אלו עומד הקדוש הזה למות על קידוש השם.[1] כל היהודים היו מכונסים בבית הכנסת, אבל אחד מסר את נפשו והגיע אל הכיכר. בא הנסיך ולנטין - בשמו היהודי אברהם בן אברהם - מוצא להורג, כאשר הוא מוקף בהמון משולהב לראות את השרפה, מחזה שלא ראו הרבה שנים, צמאים לדם יהודי. מי הוא אותו אחד, אותו יהודי שחדר אל המקום הזה? זה היה רבי אלכסנדר זיסקינד, בעל 'יסוד ושורש העבודה'. מה יש לו לחפש שם?! הוא מגיע לשם, והוא מחכה לרגע שהקדוש אברהם בן אברהם עומד ומברך בקול נרגש.

כאשר לפני כן בעלי הגלימות השחורות צועקים לו: "ולנטין, חזור בך!", האמא שלו בקול מרוסק אומרת לו: "בני היקר, מה אתה עושה? חזור בך!" - ואברהם בן אברהם עיניו עצומות. מי יודע מה הוא ראה שם? אולי הוא ראה את אברהם אבינו בכבשן האש, אולי ראה את חנניה מישאל ועזריה במסירות נפשם. אבל הוא עומד ואינו משיב לכל הבקשות הללו, הוא רק צועק דבר אחד: "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לקדש שמו ברבים". הברכה הזאת - בשבילה חיכה רבי אלכסנדר זיסקינד, כדי לענות אמן, שיהיה המעשה שלם! זו אמן - היא משלימה את המעשה.

לענות אמן בקול רם

מרן בשלחן ערוך פוסק (או"ח סי' נ"ו ס"א): יש לכוון בעניית הקדיש ולענות אותו בקול רם - לענות אמן בקול רם!

אני זוכר, אחת הפעמים שמרן אבינו הגדול זצוק"ל יצא לבית החולים ומצבו לא היה כל כך טוב, שאלנו אותו - תלמידים שואלים - במה להתחזק לרפואת הרב? אמר: "שיתחזקו בעניית אמן בקול רם". כמה זה היה חשוב לו!

"בשביל מה אני אומר לכם הלכות?!"

מרן היה מתפלל בנץ, ובאותם זמנים היה אומר הלכות, כידוע: "כל השונה הלכות בכל יום" (נדה ע"ג ע"א). והנה יום אחד לא אמר. טוב, חשבו אולי קרה משהו... יומיים, שלשה ימים, מסתכלים, ואז הוא אומר ככה: "אני דיברתי איתכם על חשיבות עניית אמן בקול רם, אני רואה שלא שומעים, ממשיכים לענות בקול ענות חלושה. אז אם כן, בשביל מה אני אומר לכם הלכות, אם לא בשביל לקיים?! תקיימו קודם כל את ההלכה הזאת, אחר כך אני אמשיך לומר לפניכם הלכות". כמה היה חשוב לו עניית אמן בקול רם! יש בזה קידוש השם גדול.

אמן חטופה, קטופה ויתומה

עוד כותב מרן (סי' קכ"ד ס"ח), ומקורו בגמרא (ברכות מ"ז ע"א): לא יענה אמן חטופה. מה זה אמן חטופה? כאילו האל"ף היא בשוא, לא שומעים אותה כמעט. וגם שלא יחטוף לענות מהר קודם שסיים המברך, ואז תחילת האמן היא עוד בזמן שהמברך עוד מברך, אומר את הברכה או את הקדיש, אז כאילו תחתוך את זה, ישאר רק הסוף של המלה - זה שוב פעם אמן חטופה. ולא אמן קטופה, שהוא מחסר את קריאת הנו"ן - לא שומעים את הנו"ן, אומר "אמ". לא חטופה ולא קטופה, אלא יאמר אותה בצורה ברורה, ויקרא אותה בנעימה, שיוכל לכוון "אל מלך נאמן", שזה נוטריקון אמן.

גם לא יענה אמן יתומה. מה זה אמן יתומה? שהוא מתעכב מלענות: מברך המברך "שהכל נהיה בדברו", הוא חולם, אחרי כמה שניות עונה: "אמן". לא! זה נראה אמן יתומה, אין לה אבא ואמא, היא לא קשורה לשום דבר. והגמרא שם אומרת דברים קשים מאד על "שונאיהם של ישראל": בניו יתומים, יתחטפו ימיו - של כל שונאי ישראל בקרוב. לכן צריך להיזהר מאד בעניית אמן, לענות אותה בקול רם, ובשפה ברורה.

"קורעים לו גזר דינו!"

ובודאי כשאנחנו מגיעים לעניית "אמן יהא שמיה רבא", הגמרא אומרת (שבת קי"ט ע"ב): "כל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כחו - קורעים לו גזר דינו". קורעים לו גזר דינו! "בכל כחו" - אמנם התוספות מביאים שם שעיקר הדין זה בכל כוונתו, אבל מביאים ראיה שגם הרמת הקול - גם היא חשובה. כשאדם קורא בקול, זה מעורר אצלו את הכוונה, וגם זה קידוש השם.

כשמברכים מישהו ועונים אמן בשקט - זה סימן שלא כל כך מתלהבים מהברכה, ח"ו. כמובן לא יצעק בקול רם בכל כחו, שיצעק בדרך שילעיגו עליו, יענה בצורה מכובדת, אבל שתתעורר הכוונה, ותעורר גם את כל הקהל לענות בצורה ראויה.

"אין לשער כמה ישועות!"

החפץ חיים כתב מכתב על מעלת עניית אמן יהא שמיה רבא, ושם הוא כותב: "ואין לשער כמה ישועות היו מביאים לישראל, לו באמת היו מתכנסים והיו עונים 'ברכו' ו'אמן יהא שמיה רבא'". אומר: אי אפשר לשער כמה ישועות היו מגיעות לעם ישראל! היה אומר: לפעמים אנשים מחפשים סגולות, כל מיני סגולות, והולכים, נוסעים לקברי צדיקים - הכל חשוב, אבל יש לנו ביד כלי כזה עוצמתי: קורעים לו גזר דינו!

כרטיס למחלקה ראשונה

היה אומר בזה **משל** על כפרי שמעולם לא יצא מגבולות הכפר, והנה הוא שמע שיש דברים נפלאים מאד מעבר לגבולות הכפר. מה למשל? יש רכבת! רכבת - זה כרכרה שנוסעת בלא סוסים, ומהירה, וזה תענוג. אומר: אני כבר זקנתי, אני לא אסע ברכבת? לא אטעם את הגן עדן הזה עלי אדמות? אסף את כספו, מה שחסך, והלך לתחנת הרכבת. רואה - כולם מחכים בתור לקנות כרטיס. הוא מגיע, לא יודע, שם את הצרור, אמר: "קח מפה כסף עבור כרטיס". הפקיד מסתכל - יש הרבה כסף, נתן לו כרטיס, לקח מה שצריך.

כשבא לעלות לרכבת, הוא מסתכל: רואה מקום אחד - כולם אנשים מעונבים, מחוייטים, לבושים מהודר. אומר: זה לא... לא החבר'ה שלי. מסתכל עוד מקום אחר - גם כן אנשים מכובדים, לא כמו הראשונים, אבל עדיין זה לא החבר'ה שלו. ראה בקרון השלישי - חבר'ה עם תרנגולות בידיים, זה מגיע עם שק תפוחי אדמה - אלה נראים כמו שצריך בעיניו. אמר: פה אני אכנס. עולה לקרון - קרון דחוס, ספסלי מתכת, וחנוק. אין מה לעשות, התיישב.

והנה אחרי כמה תחנות מודיעים: הכרטיסן מגיע. שואל את זה שלידו: "מה צריך לעשות?" זה שלידו - גם הוא לא היה מבין גדול - אמר לו: "מה צריך לעשות? צריך להוציא הכרטיס, שיראה, ינקב אותו". מוציאים כל אחד את כרטיסו, ורואה את חברו מוציא כרטיס לבן, ושלו - כרטיס תכלת עם פסים יפים. אמר לו: "תגיד לי, למה הכרטיסים שלנו שונים?" חברו לא היה מבין גדול.. אמר לו: "נראה לי לו הגרף פוטוצקי: "לא רבי, אני רוצה לקיים את המצוה הזאת".

[1] יש מספרים שהגאון מוילנא הציע לו שהוא יעלים אותו בשם קדוש, יבריח אותו מהכלא. אמר

עבדו עליך!" "מה פתאום?" "אני כל החיים שלי נוסע ברכבת, אין כרטיסים כאלה, נתנו לך כרטיס של משהו אחר". "אז מה אני עושה?" אומר לו: "בוא, בוא, תכנס מתחת לספסל, כשיבוא הכרטיסן אני אחביא אותך ויהיה בסדר".

התקרב הכרטיסן, זה התכופף פנימה, עם כל הפקלאות שלו נכנס. הכרטיסן מסתובב ימינה ושמאלה, פתאום רואה רגליים מבצבצות. הוא הבין בדיוק מה העניין, אומר לו: "צא החוצה! מה אתה עושה פה?" יוצא כולו רועד. אומר לו: "מה? הנה, איפה הכרטיס שלך?" מוציא לו את הכרטיס, בא להסביר שהוא לא ידע... אומר לו: "אתה מחזיק כרטיס מחלקה ראשונה! אתה יודע מה זה שם? איזה פינוקים, איזה ספות יש לך, עושים לך מסאז', מביאים לך קפה הפוך, קפה ישר, מה שאתה רק רוצה. ואתה במחלקה השלישית, ומתחת לספסל! איפה אתה?!"

אומר החפץ חיים: יש לנו כרטיס למחלקה ראשונה! מחלקה ראשונה - את הכלי שמקרע הגזר דין: לענות אמן יהא שמיה רבא בכל כחנו, ובכל כוונתנו. ואנחנו מחפשים לפעמים כל מיני דברים של מחלקה שלישית ומתחת לספסל. חבל! דברים טובים שאנחנו עושים - נעשה, אבל לא נאבד את המעלה היקרה של עניית אמן ואמן יהא שמיה רבא.

אמן על ברכה שספק חיובה

כמו כן גם צריך להיזהר בעניית אמן בספק. הרמב"ם כותב בתשובה (שו"ת הרמב"ם מהדורת פריימן סימן פ"ד), הואיל ואיסור ברכה שאינה צריכה הוא מן התורה - כך לדעת הרמב"ם - שנאמר "לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹקֶיךָ לַשָּׁוְא" (שמות כ' ז'), לכן אסור לברך מספק. ולא רק ברכה, אלא גם יש להיזהר שלא לענות אמן על ברכה כזאת: "וכל העונה אמן אחר ברכה לבטלה, או ברכה שמסופק חיובה, הרי הוא עתיד ליתן את הדין". כך כותב הרמב"ם בתשובה - שגם אמן אסור לפלוט ככה. כמו שספק ברכות להקל, כך גם ספק אמן - צריך לא לענות על ספק.

אמן על הלל של ראש חודש

על פי זה פסק מרן הרב עובדיה זצוק"ל, ביחוה דעת (חלק ד' סימן ל"א), וגם ביביע אומר (חלק א' סימן כ"ט, חלק ט' סימן ל"ח), שאם ספרדי שומע ברכת ההלל בראש חודש מאשכנזי - ספרדים רובם לא מברכים על הלל בראש חודש, אשכנזים מברכים "אשר קדשנו במצותיו וצונו לקרוא את ההלל" - אז כיון שהספרדים לא מברכים, אז ברגע שאני שומע ברכה של האשכנזי, וזה ברכה הנתונה בספק - זה מחלוקת, כפי שנראה בהמשך, דעת הרמב"ם שלא לברך - אז כמו שהברכה היא מסופקת, גם אמן על ספק לא לענות. כך דעת מרן הרב עובדיה.

דעת מרן זצוק"ל

אמנם אבינו הגדול זכר צדיק לברכה, בשו"ת בית נאמן (חלק א' סימן א'), בחלק האחרון שלו הוא כותב, שכל שהמברך עושה על פי דעת רבותיו, וגם אם הוא היה שואל אותנו ככה היינו פוסקים לו - יבוא אשכנזי ישאל אותנו, נגיד לו: תברך! - אם כן גם אנחנו נענה אחריו אמן. ונביא את דברי קודשו בענין זה:

אבל הרב עובדיה ע"ה (בשו"ת יחוה דעת ח"ד סוף סי' ל"א) דעתו אחרת, והוא אומר שכל דבר שאנחנו לא מברכים והאשכנזים מברכים, אז אם שמעת את הברכה שלהם אל תענה אמן. אבל קשה לומר את זה, למה? כי כל דבר שאדם עושה ע"פ רבותיו אתה יכול לסמוך על זה.

ברכה על הלל ביום ראש חודש

ניקח לדוגמא ברכה על הלל של ראש חודש, שכתוב בגמרא (תענית כ"ח ע"ב): "רב איקלע לבבל"[2] וראה שהם קוראים הלל בראש חודש, אמר מה זה? הרי בארץ ישראל לא נהגו לומר הלל רק בפסח בשבועות בסוכות ובחנוכה,[3] אז מה קרה להם שאומרים הלל בראש חודש? "כיון דחזא דקא מדלגי אמר מנהג אבותיהם בידיהם", כלומר כיון שראה אותם מדלגים "לא לנו" ו"אהבתי" אמר זה המנהג שלהם אז ניתן להם. והרמב"ם (פי"א מהל' ברכות הט"ז) פוסק שכיון שהלל של ראש חודש זה מנהג לכן לא מברכים עליו כי לא מברכים על מנהג,[4] אבל רוב הפוסקים דעתם לברך על הלל של ראש חודש, והאשכנזים נוהגים לברך, וגם אנחנו בחו"ל נהגנו לברך. ויש נוהגים לברך גם ביחיד וגם בציבור, ויש נוהגים שהשליח ציבור מברך ופוטר את כולם (וככה נהגו בחו"ל, בתונס בג'רבא ובמרוקו). אבל מרן (סי' תכ"ב ס"ב) כותב שבארץ ישראל נהגו שלא לברך כדעת הרמב"ם.[5]

אמן אחרי ברכת ההלל בראש חודש

והרב עובדיה ע"ה (ביחוה דעת שם) אומר שמי ששומע אשכנזי מברך בבית הכנסת על ההלל ביום ראש חודש לא יענה אחריו אמן. אבל קשה לומר את זה, כי אותו אשכנזי מברך כדעת רבותיו, והרי דעת הרי"ף והרא"ש וגם מנהגם הוא לברך, וא"כ אפשר לסמוך על זה ולענות אחריו אמן.

"אינהו מברך מברכי - ולדידן אמן לא נענה?!"

ויש בגמרא (חולין מ"ט סוף ע"ב) דבר כזה, לגבי חלב כשר שהוא יכול לסתום נקב, כלומר אם יש איזו סירכא בריאה בבהמה שדבוקה לאבר אחר אז אם יש שם חלב זה סותם את הנקב ונחשב כאילו אין נקב, אבל זה דוקא בחלב כשר ואילו חלב לא כשר אינו סותם. ובחלב היו שני מנהגים: בארץ ישראל היו אוכלים חלב מסויים ואומרים שזה שומן ולא חלב, ואילו בבבל לא היו אוכלים אותו, אז שאלו את רב נחמן בבבל: האם החלב הזה שאנחנו אוסרים אותו הוא סותם לנו נקב או לא? הרי אם אנחנו אוסרים אותו אז זה חלב טמא וא"כ הוא לא סותם, אמר להם רב נחמן: "אינהו מיכל אכלי, ולדידן מיסתם נמי לא סתים?!", כלומר הם בארץ ישראל אוכלים את החלב הזה, אז לנו בבבל זה לא יהיה כשר אפילו לסתום?! לפחות שיסתום לנו. אז גם כאן אותו דבר: "אינהו מברך מברכי, ולדידן אמן לא נענה", האשכנזים מברכים על ההלל בראש חודש או על התפלין כמו הט"ז וכו', אז אנחנו אפילו אמן לא נענה אחריהם?! לכן אפשר לענות אחריהם גם על תפלין של יד וגם על תפלין של ראש, כי כל דבר שהם עושים ע"פ דעת רבותיהם אנחנו יכולים לענות אמן.

אנחנו לא נחלק את העם לשנים

דבר זה נוגע לכמה וכמה ברכות שהאשכנזים נוהגים אחרת, או בדברים שהם עושים שפסולים לנו. יש דברים בתפלין - תפלין שעשויים על פי דעת הט"ז, לדידן זה פסול, וכאשר מברכים אנחנו עונים. וכן כמה דברים כאלו, שאנחנו לא נחלק העם לשנים, אלא אם הם מברכים ועושים כדין לפי דעת רבותיהם - גם אנחנו נענה אמן.

הרב ענה אמן אחרי חכמי תימן

ובאמת גם מרן הרב עובדיה, כפי שהעידו בניו: כאשר באו אליו חכמי תימן בחג הסוכות, באו להקביל פניו, והם מברכים על כל כניסה לסוכה - כך פשט הגמרא בסוכה (מ"ו ע"א), וזה דעת הרי"ף, דעת הרמב"ם, שכל כניסה לסוכה צריכה ברכה "אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה". אמנם מרן השלחן ערוך (סי' תרל"ט ס"ח) כותב: "נהגו שאין מברכין על הסוכה אלא בשעת אכילה", וככה אנחנו נוהגים.[6] בכל אופן, חכמי תימן בירכו, והרב ענה אמן. כאשר שאלו אותו בניו, הסביר: נכון, פה כיון שדעת עמודי ההוראה לברך - כפי שאמרנו, הרי"ף והרמב"ם סוברים לברך - אלא מה? מרן כתב "נהגו", אנחנו מצד המנהג לא מברכים, אם כן נענה אמן על מי שמברך.

לברך על מנהג

אמנם גם בברכת ראש חודש - גם שם דעת הרא"ש והרי"ף לברך. והמחלוקת היא, כפי שהבאנו, האם מברכים? יש מצד אחד: על חבטת ערבה אנחנו לא מברכים. מצד שני: על יום טוב שני של גלויות אנחנו מברכים. ואפילו - עוד מעט בחנוכה - הדלקת נרות חנוכה בבית הכנסת זה לא מצוה, זה מנהג, כותב הריב"ש (סימן קי"א), ואנחנו מברכים על זה. אז רואים שיש בזה דעות האם לברך על מנהג או לא, ויש בזה חילוקים. בכל אופן, דעת הרמב"ם שלא לברך, וגם מרן השלחן ערוך (סי' תכ"ב ס"ב) כותב שנהגו כדעת הרמב"ם [הובא לעיל בדברי מרן זצוק"ל]. אז אם כן יש פה צדדים כדי לענות אמן על ברכת אשכנזי. וכך גם כן דעת המשנה ברורה (סוף סי' רט"ו), שכל שהמברך עושה על פי דעת רבותיו, אז השומע יכול לענות אמן. וכך היה אבינו הגדול נוהג: כאשר היה מתפלל עם אשכנזים, עונה אחריהם אמן.

"שיפתחו לנו שערי שמים"

יהי רצון שנזכה לכוון בעניית האמן, ולזכות את הרבים בזה. אלה דברים שצריך להפיץ אותם, לעורר עוד ועוד על עניית אמן בכוונה ובקול רם. אנחנו זקוקים שיפתחו לנו שערי שמים לתפלותינו, לתפלות כל עם ישראל הזועקים לגאולה השלמה. ואנחנו מבקשים: ריבונו של עולם, הכנסת ה-26 - היא תהיה כנסת שמך יתברך, יקו"ק בגימטריא 26, שתגלה מלכותך עלינו במהרה, אמן ואמן.

---

[2] *מה זה "איקלע לבבל"? הרי כל הזמן רב היה בבבל? אז אומר הרש"ש (שבת ל"ו ע"ב בתוד"ה נ"מ) שיש עיירה בבבל ששמה "בבל", והרב עובדיה (במאור ישראל שם) כותב ש"רב איקלע לבבל" פירושו איקלע לעיירה ששמה "בבל", ויש הרבה מקורות לזה.*

[3] *שאז לכל הדעות מברכים בשם ומלכות "לגמור את ההלל". וכך כתוב במסכת סופרים (פ"כ ה"ט) שקוראים הלל ביום ראשון של פסח, יום אחד בשבועות, שמונה ימים של סוכות, ושמונה ימים של חנוכה (אחד אחד, שמונה שמונה).*

[4] *ומאיפה הוא למד את זה? מחבטה של ערבה ביום הושענא רבה, כי הגמרא (סוכה מ"ד ע"ב) אומרת שיש מחלוקת בין האמוראים, האם המנהג לחבוט ערבה זה "מנהג נביאים" או "יסוד נביאים", ואם נאמר שזה יסוד נביאים אז מברכים עליו "וציונו על חבטת ערבה" וכמו שמברכים על כל מצוות דרבנן, אבל אם נאמר שזה מנהג נביאים אז לא מברכים על זה. והמסקנא שלא מברכים על זה, וכמו שאומרים: "חביט חביט ולא בריך" (ואומרים את זה כאשר מכים חמש פעמים עם הערבות, מכה אחת בכל מלה "חביט חביט ולא בריך", ועוד אחת תוספת "בקשיש"...), ומזה הרמב"ם למד שכל דבר שהוא מנהג לא מברכים עליו.*

[5] *ושאלו את רבי כלפון ע"ה (בשו"ת שואל ונשאל ח"ב סי' כ"ט): איך אנחנו נוהגים נגד מרן ומברכים על הלל בראש חודש (ולפחות השליח ציבור מברך)? ואמר להם: מרן לא אמר שאסור לברך, ואדרבה בבית יוסף (סי' תכ"ב) מפורש שהרי"ף והרא"ש סוברים לברך, וא"כ שני עמודי הוראה סוברים לברך והרמב"ם הוא יחיד, אז בארץ ישראל נהגו כמו הרמב"ם, אבל כאן הלכנו ע"פ הכללים הרגילים, וכיון שדעת רוב עמודי הוראה לברך, וגם הרא"ש והר"ן כותבים שהמנהג הוא לברך, לכן אנחנו מברכים.*

[6] *הגר"א סובר למעשה כדעת הרי"ף והרמב"ם, לברך על כל כניסה.*

פנינה מהפרשה

הרב מיכאל סעדיה שליט"א
מנהל ת"ת 'אור המאיר'

"וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵיטָה"

יעקב אבינו מתכונן לפגישה עם עשו אחיו בשלשה אופנים; דורון, תפלה ומלחמה. יעקב שולח לעשו מנחה מכובדת - עיזים, רחלים, גמלים ועוד (דורון). מתפלל לה' שיציל אותו "מִיַּד אָחִי מִיַּד עֵשָׂו" (תפלה). ואת מחנהו מחלק לשתי מחנות. מחנה אחד עם כל הממון, ומחנה אחד עם כל משפחתו. וזה כדי ש"אִם יָבוֹא עֵשָׂו אֶל הַמַּחֲנֶה הָאַחַת וְהִכָּהוּ. וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵיטָה", כי יעקב אבינו ילחם עמו (מלחמה).

כאשר יעקב הולך לפגישה עם עשו, הוא הולך עם מחנהו - בו היה את כל משפחתו, ושם הוא מציג את נשיו ואת בניו, עד שלבסוף הכל עבר בשלום. יעקב ועשו נפרדו וכל אחד הלך לדרכו.

אך קשה, איך יעקב אבינו הולך לעשו עם המחנה העיקרי שבו משפחתו? לכאורה יעקב היה צריך ללכת עם המחנה שבו הממון, וכך גם אם עשו ילחם בהם, לפחות המשפחה תינצל. ולמרות שאצל צדיקים ממונם חביב עליהם יותר מגופם (כפי המופיע במסכת חולין דף צ"א ע"א. ולומדים זאת מיעקב), אך ודאי לא בשעת סכנה כזו.

וי"ל שיעקב אבינו עשה בחכמה. הוא ידע שעשו ערמומי וישלח מרגלים לצפות בהתקדמות מחנהו, וכאשר עשו יראה שהמחנה מתחלק לשניים וירצה מלחמה, הוא ודאי יחשוב שהמחנה שנשאר מאחור הוא המחנה העיקרי וירצה להלחם בו. וכך, כאשר יעקב אבינו ראה ששום מלחמה לא התחילה, הוא הבין שהוא יכול להתקדם לפגישה עם עשו.

יש לזכור שליצר הרע יש הרבה תחבולות, אבל אנו צריכים למצא דרכים יותר מתוחכמות כדי לחמוק ממנו ולנצחו.

הרועה הנאמ"ן

עובדות, הנהגות וסיפורים על מרן רבנו הגדול זצוק"ל

אהבת התורה - "כי אם בתורת ה' חפצו"

אהבת התורה של רבנו, לא תתואר ולא תשוער, לא יאומן כי יסופר. בשעה שמדבר על התורה, כל עצמותיו תאמרנה גיל ושמחה, וכדרך שאמר על מרן הגר"ע יוסף זצ"ל שבשעה שהרב מדבר על התורה כולו אש. (עיין בספר מגדולי ישראל ח"ג עמ' ש"ה).

פעם אחת מסר רבנו שיעור בהלכות תשעה באב, ובין הדברים הזכיר עניין איסור לימוד התורה ביום זה משום שפיקודי ה' ישרים משמחי לב, ומיד התחיל להאריך בעניין זה, כמה יופי יש בתורה וכמה דיוק יש בכל מלה ומלה (ונדפס בעלון בית נאמן מס' 24).

זכורני בשנה שזכינו ללמוד לפניו בכל יום את לימוד העיון (שנת התשע"ד), היתה קושיא חזקה בגמ' (מסכת כתובות) שלא הצליחו לתרץ אותה אלא בדוחק, והיה זה לקראת סוף השבוע. והנה בשבוע הבא, נכנס רבנו לשיעור, ומיד פתח דבריו ואמר שכל הזמן חשב על הקושיא הזו, הלך לנוח וחשב עליה, אכל וראשו מונח בקושיא הזו, הלך לתפלה ועדיין הינו מהרהר בה, עד שמצא תירוץ ואמר לנו התירוץ. וממש ראינו איך שהתורה היתה משוש חייו ללא כל גוזמא.

כמה פעמים באו אליו בחורי ישיבה ובקשו ברכה לאהבת התורה, והיה אומר להם: אילו הייתם מרגישים מעט את טעם התורה לא הייתם באים אלי, כדרך שלא תבואו לבקש ברכה לאהוב אוכל טעים וכיוצא.

באחת מדרשותיו לבחורי הישיבה אמר רבנו: אילו לא הייתי יודע כלום חוץ מהתורה, והייתי אומר שהתורה מתוקה מדבש, הייתם אומרים לי: מנין לך? אבל אני למדתי את כל החכמות, חכמת החשבון, חכמת ההנדסה, חכמת הפילוסופיא, וכו' וכו', ואני אומר לכם: אין שום תענוג שישוה לתענוג שיש בלימוד התורה הקדושה!

- מתוך ספר 'הרועה הנאמן'.
ניתן להשיג בחנות הספרים שע"י ישיבת 'כסא רחמים' 03-6714821 -

העלון בחסות:
מעדני הגליל
100% בשר איכותי
רחוב המעגל 1 רמת גן
טלפון: 050-3331043

שיעוריו הקבועים של מורנו ראש הישיבה שליט"א:

יום ראשון
גמרא - בשעה 18:00, בית הכנסת 'היכל משה', מגדל משה אביב, רחוב ז'בוטינסקי 7 רמת גן.
השיעור השבועי 'אור הנאמ"ן' - בשעה 20:30, רדיו 'קול ברמה'. ניתן להאזין בתדרים: 92.1, 104.3, 105.7.

יום שני
ספר 'חובות הלבבות' שער הביטחון - **בשעה 20:00, בית הכנסת 'היכל משה'**, מגדל משה אביב, רחוב ז'בוטינסקי 7 רמת גן.

יום שלישי
ספר 'אורחות צדיקים', חובת האדם בעולמו, תיקון המידות והדרכה ישרה - **בשעה 19:00, בית משפחת צמח**, רחוב נתן 16 קומה 2, רמת גן.

שבת קודש
הלכה ופרשת שבוע - בשעה 15:00, בית הכנסת 'סיני', רחוב שדרות רמז 10 בני ברק.

עיצוב: ODEL DAVIDI // 052-7662736